

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО МЕХАНІЗМУ З ПИТАНЬ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ У МІНІСТЕРСТВІ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

PROPOSITION FOR IMPROVEMENT OF THE INFORMATION AND ANALYTICAL MECHANISM ON STRATEGIC COMMUNICATIONS IN THE MINISTRY OF DEFENSE OF UKRAINE

У статті запропоновано шляхи вдосконалення інформаційно-аналітичного механізму стратегічних комунікацій у секторі безпеки й оборони України. Визначено завдання діяльності запропонованому самостійному підрозділу інформаційно-аналітичного забезпечення та моніторингу інформаційного простору Міністерства оборони України. Визначені та конкретизовані основні завдання і функції, права для здійснення повноважень і завдань, місце в організаційно-штатній структурі Міністерства оборони України, взаємодія з іншими структурними підрозділами.

Концепція стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних сил України, яка була затверджена наказом Міністерства оборони України № 612 від 22 листопада 2017 року, визначає одним з очікуваних результатів впровадження системи стратегічних комунікацій – моніторинг інформаційного простору (зокрема, медіа-моніторинг і вивчення громадської думки), обмін аналітичними даними, які повинні функціонувати і бути включені до загальнодержавної системи моніторингу й оцінки інформаційного простору і прогнозування; – забезпечення узгодженої діяльності й інтегрованого обміну повідомленнями між усіма суб'єктами системи стратегічних комунікацій Міністерства оборони та Збройних сил; – запровадження регулярної та системної міжнародної комунікації щодо протидії загрозам в інформаційній сфері.

Визначено, що належне інформаційно-аналітичне забезпечення – основа успішної побудови системи стратегічних комунікацій та вчасного реагування для ухвалення рішень під час кризових ситуацій, а також, що саме створення самостійного органу військового управління Міністерства оборони України, який призначений для інформаційно-аналітичного забезпечення та моніторингу інформаційного простору в Міністерстві оборони України та Збройних силах України, міжвідомчої комунікації у сфері стратегічних комунікацій та моніторингу може сприяти ефективному виконанню завдання щодо інформаційно-аналітичного забезпечення в царині стратегічних комунікацій, створить відповідний державний механізм інформаційно-аналітичного забезпечення.

Ключові слова: державні механізми стратегічних комунікацій, сектор безпеки й

оборони України, інформаційно-аналітичний механізм, інформаційно-аналітичне забезпечення.

The article proposes ways to improve the information and analytical mechanism of strategic communications in the security and defense sector of Ukraine. The tasks of the proposed information-analytical mechanism of strategic communications are defined, namely the activity of the independent subdivision of information-analytical support of strategic communications of the Ministry of Defense of Ukraine. The main tasks and functions, the rights to exercise powers and tasks, the place in the organizational and staffing structure of the Ministry of Defense of Ukraine, interaction with other structural units have been identified and specified.

The concept of strategic communications of the Ministry of Defense of Ukraine and the Armed Forces of Ukraine, approved by the Order of the Ministry of Defense of Ukraine № 612 of 22.11.2017, defines one of the expected results of the strategic communication system – monitoring of information space (including media monitoring and public opinion polls) and exchange of analytical data are functioning and included in the national system of monitoring and evaluation of information space and forecasting;

– at all levels of planning to ensure coordinated activities and integrated exchange of messages between all actors in the strategic communications system of the Ministry of Defense and the Armed Forces;

– introduction of regular and systematic international communication on counteracting threats in the information sphere.

It is determined that proper information and analytical support is the basis for successful construction of a system of strategic communications and timely response to decision-making in crisis situations, and that the creation of an independent military management body of the Ministry of Defense of Ukraine is designed to coordinate and control The Ministry of Defense of the Armed Forces of Ukraine, interdepartmental communication in the field of strategic communications and monitoring can ensure effective implementation of information and analytical support in the field of strategic communications.

Key words: state mechanisms of strategic communications, sector of safety defensive of Ukraine, information and analytical mechanism, information and analytical support.

УДК 351.86

DOI <https://doi.org/10.32843/26663-5240-2021.21.9>

Кушнір В.О.

к. наук з держ. упр.,

докторант кафедри стратегічних комунікацій

Навчально-наукового центру стратегічних комунікацій у сфері забезпечення національної безпеки та оборони

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського

Подибайло М.Т.

науковий співробітник

науково-дослідної лабораторії проблем розвитку стратегічних комунікацій

Навчально наукового центру стратегічних комунікацій у сфері національної безпеки та оборони

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасні інформаційні виклики та загрози зумовлюють актуальність наукового супроводу процесу розбудови стратегічних комунікацій у державі, зокрема для сектора безпеки й оборони України, оскільки головною метою Концепції розвитку сектора без-

пеки й оборони України є визначення шляхів формування національних безпекових і оборонних спроможностей, що дадуть змогу відновити територіальну цілісність України в межах міжнародно визнаних кордонів України, гарантувати мирне майбутнє України як суверенної і незалежної, демократичної, соціаль-

ної, правової держави, а також забезпечать створення національної системи реагування на кризові ситуації, своєчасне виявлення, запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам національній безпеці, їх нейтралізацію, гарантування особистої безпеки, конституційних прав і свобод громадянина, кібербезпеки, оперативне спільне реагування на кризові та надзвичайні ситуації. Беззаперечним є той факт, що це неможливо без ефективної взаємодії складових частин сектора безпеки й оборони України, зокрема в Міністерстві оборони України. Саме тому одним з основних напрямів розвитку сектора безпеки й оборони України є створення, упровадження системи стратегічних комунікацій у секторі безпеки й оборони, її вдосконалення з урахуванням досвіду держав – членів НАТО [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретико-методологічні засади стратегічних комунікацій досліджуються у працях провідних вітчизняних учених: Д.В. Дубова, Є.О. Романенко, Т.В. Попової, В.А. Ліпкана, О.Ф. Сальнікової та інших [3–5]. Проблематика розроблення державних механізмів стратегічних комунікацій у секторі безпеки й оборони України, на жаль, на тепер перебуває на стадії започаткування, однак можна стверджувати, що активно в цьому напрямі працюють у Міністерстві оборони та Збройних силах України.

Мета статті полягає в наданні пропозицій щодо шляхів удосконалення державних механізмів стратегічних комунікацій у складових частинах сектора безпеки й оборони України, зокрема в Міністерстві оборони України.

Виклад основного матеріалу. Належне інформаційно-аналітичне забезпечення – основа успішної побудови системи стратегічних комунікацій та вчасного реагування для ухвалення рішень під час кризових ситуацій.

У 2016 р. на рівні керівництва Міністерства оборони України було ухвалено рішення щодо необхідності координації діяльності всіх органів та підрозділів відомства, задіяних в інформаційній діяльності. Із цією метою було створено новий підрозділ – Відділ координації стратегічних комунікацій та моніторингу, з безпосереднім підпорядкуванням Міністру оборони України, а стосовно виконання щоденних завдань – прес-секретарю [6]. Зазначене підпорядкування було зумовлено необхідністю донесення до керівництва Міністерства оборони України інформації, яка б була першоджерелом в інформаційних потоках того часу. У 2019 р. відділ було розформовано. Нині постало питання щодо належної організації нового механізму інформаційно-аналітичного

забезпечення стратегічних комунікацій. На думку автора, таким повинен стати окремий самостійний структурний орган військового управління Міністерства оборони України, призначений для інформаційно-аналітичного забезпечення та моніторингу інформаційного середовища в Міністерстві оборони України (далі – Міноборони) та Збройних Силах України (далі – ЗС України). Підрозділ має підпорядковуватися безпосередньо Міністру оборони України, щодня готувати та доносити йому отриману шляхом цілодобового моніторингу (у вигляді аналітичних звітів) значущу інформацію для ухвалення відповідних системних рішень.

Основними завданнями підрозділу повинні бути:

- розвиток спроможностей у сфері стратегічних комунікацій структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу, органів військового управління, підпорядкованих Міноборони та Генеральному штабу, установ та організацій Міноборони та ЗС України з метою досягнення цілей оборонної реформи та критеріїв, необхідних для набуття повноправного членства в НАТО;

- координація діяльності структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу, органів військового управління, підпорядкованих Міноборони та Генеральному штабу, установ та організацій Міноборони та ЗС України, взаємодія з відповідними структурними підрозділами інших органів державної влади щодо реалізації стратегічних комунікацій; розвиток публічної дипломатії як складової частини стратегічних комунікацій;

- моніторинг поточної ситуації у вітчизняних та закордонних засобах масової інформації, соціальних мережах, блогосфері;

- здійснення моніторингу діяльності підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу, органів військового управління, підпорядкованих Міноборони та Генеральному штабу, установ та організацій Міноборони та ЗС України у сфері комунікацій; координація взаємодії структурних підрозділів Міноборони з відповідними структурними підрозділами інших органів державної влади у сфері стратегічних комунікацій, участь у міжвідомчих заходах із цих питань стратегічних комунікацій;

- здійснення медіамоніторингу, підготовка щоденних довідок Міністру оборони України щодо висвітлення діяльності Міноборони та ЗС України, зокрема в іноземних медіа, соціальних мережах та блогах;

- розроблення пропозицій щодо вдосконалення системи моніторингу засобів масової інформації структурними підрозділами апарату Міноборони, Генерального штабу ЗС

України, органів військового управління, підпорядкованих Міноборони та Генеральному штабу, установ та організацій Міноборони та ЗС України, на яких покладена дана функція, організація впровадження новітніх технологій для покращення ефективності моніторингу; аналіз стану та підготовка пропозицій Міністру оборони України щодо перспектив і шляхів розвитку стратегічних комунікацій;

- здійснення медіааналізу за результатами проведення медійних заходів;

- право звертатися в установленому порядку до органів виконавчої влади, структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу, органів військового управління, підпорядкованих Міноборони та Генеральному штабу, установ та організацій Міноборони та ЗС України для отримання інформації, необхідної для виконання покладених на підрозділ завдань;

- ініціатива щодо скликання нарад, створення комісій, робочих груп, проведення наукових конференцій та семінарів із питань, що належать до компетенції підрозділу;

- участь у реалізації державної політики у сфері стратегічних комунікацій; одержання необхідної інформації, документів і матеріалів від структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу, органів військового управління, підпорядкованих Міноборони та Генеральному штабу, установ та організацій Міноборони та ЗС України за напрямом діяльності;

- право використовувати інформаційні електронні бази даних Міноборони та Генерального штабу, у встановленому порядку розробляти правила, інструкції та методичні рекомендації з питань, що належать до компетенції підрозділу;

- право одержувати результати моніторингу інформаційного простору від відповідних структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу, органів військового управління, підпорядкованих Міноборони та Генеральному штабу, установ та організацій Міноборони та ЗС України.

Зазначений підрозділ інформаційно-аналітичного забезпечення та моніторингу інформаційного середовища повинен бути укомплектований найкращими спеціалістами: магістрами в галузі інформаційної діяльності, міжнародної інформації, журналістики, спеціалістами зі знанням декількох мов та добрими комунікаційними здібностями. Робота з моніторингу інформаційного середовища повинна здійснюватися цілодобово, щоранку надсилалися у вигляді належно оформлених інформаційно-аналітичних звітів для доповіді Міністру

оборони України й іншим вищим посадовим особам військово-політичного управління.

Існують різні програми для здійснення повноцінного моніторингу інформаційного середовища. Наприклад, у 2014–2018 рр. для моніторингу інформаційного середовища використовували комп'ютерну програму моніторингу, в основі якої був пошук інформації за ключовими словами. Зважали на кількість матеріалів, які засоби масової інформації поширили, хто є першоджерелом інформації, найбільший інформаційний привід тижня, місяця, року, інші чинники. У 2018–2019 рр. почали використовувати програму іншого спектра дії, за допомогою неї вираховували:

- частку матеріалів про Міністерства оборони України та ЗС України в інформаційному просторі;

- динаміку потенційної кількості переглядів в топ засобах масової інформації за тематикою Міністерства оборони України та ЗС України (далі – МОУ/ЗСУ);

- кількість повідомлень за напрямками комунікації та тональністю в засобах масової інформації;

- інформаційні приводи та заяви за тематикою МОУ/ЗСУ, найбільш поширені в засобах масової інформації;

- результати комунікації МОУ/ЗСУ за напрямками;

- результати комунікацій МОУ/ЗСУ за кількістю повідомлень та потенційних переглядів у засобах масової інформації;

- кількість негативних публікацій за ключовими напрямками комунікацій МОУ/ЗСУ в засобах масової інформації;

- кількість негативних публікацій за ключовими темами МОУ/ЗСУ в засобах масової інформації;

- засоби масової інформації з найбільшою кількістю публікацій за темою МОУ/ЗСУ;

- загальну кількість матеріалів за категоріями найбільш розповсюджених та відомих засобів масової інформації.

Система аналізу та моніторингу медіапростору повинна мати можливості здійснювати моніторинг засобів масової інформації українською, російською, англійською, німецькою, французькою мовами (загалом до п'ятнадцяти тисяч джерел), понад вісімнадцяти загальнонаціональних українських телевізійних каналів, понад чотирьохсот загальноукраїнських і регіональних друкованих видань, не менше десяти радіостанцій, а також соціальних мереж (Facebook, Twitter, Telegram, Instagram, Youtube, Livejournal).

Варто зазначити, що розшифровка телевізійних сюжетів здійснюється із затримкою в

6–7 годин після їх трансляції, тому потрібно в термінові аналітичні довідки додавати інформацію про анонси виходу зазначених сюжетів, а в наступних, розгорнутих довідках, надавати вже повну розшифровку матеріалів. Програмне виявлення дописів у соціальних мережах є порівняно гіршим, ніж матеріалів в електронних засобах масової інформації, з огляду на затримку появи повідомлень у вибірці від 30-ти хвилин до 2-х годин.

Здійснення моніторингу потребує відповідної професійної підготовки для фахівців з інформаційної діяльності, а саме: зв'язків із громадськістю, журналістики, стратегічних комунікацій, міжнародної інформації, інформаційної діяльності.

У системі моніторингу рекомендується здійснювати автоматичний аналіз публікацій за такими критеріями: класифікація засобу масової інформації, приналежність до медіахолдингів, географія інформаційного ресурсу, тональність, згадувані персони й об'єкти, першорядність або другорядність згаданого об'єкта пошуку в тексті публікацій. Для наочного оформлення аналітичних звітів варто підбирати програми з можливістю автоматичної побудови діаграм в онлайн-режимі в рамках як окремої теми, так і одночасного порівняння кількох тем, за часовою динамікою, тональністю, авторами публікацій, типом, географічним походженням, тематикою, розміром, мовою джерел. Дана функція дозволяє візуалізувати результати моніторингу в декількох вимірах, кількісно та якісно порівняти масиви даних, а також виявити загальні тенденції.

Окрім цього, поза рамками сформованих тем пошукового запиту, рекомендується, щоб користувач мав доступ до пошуку в медіаархіві, де зберігаються всі виявлені системою повідомлення до одного року давності. Також за запитом користувача може здійснюватися розсилка сповіщень на електронну пошту в разі виявлення публікацій за темою пошуку.

Для більш предметної оцінки будь-якої системи аналізу та моніторингу медіапростору необхідне отримання технічного завдання, для визначення доцільності її використання для виконання конкретних завдань. Це також дозволить окреслити необхідні вміння і навички особового складу, який працюватиме з певною системою (наприклад, уміння працювати з Microsoft Excel або візуалізації статистичних даних).

Варто також зазначити, що на ринку пошукових систем немає універсальних варіантів, які б здійснювали ефективний і оперативний моніторинг повідомлень як в засобах масової інформації, так і в соціальних мережах.

Водночас для оперативного моніторингу й ефективного аналізу повідомлень у соціальних мережах пропонуємо розглянути доцільність додаткового придбання доступу до окремих пошукових систем, які є більш спеціалізованими для даного простору, спроможності яких, однак, не включають моніторинг телебачення, радіо та друкованих засобів масової інформації.

Висновки. Отримані результати свідчать про те, що ситуація з науковим супроводом процесу розбудови державного механізму інформаційно-аналітичного забезпечення системи стратегічних комунікацій складається неоднозначно. Сучасні безпекові виклики змушують дослідників активно шукати рішення в цій сфері в інтересах національної безпеки й оборони, однак єдиного підходу до зазначеної проблематики в царині стратегічних комунікацій не існує.

Належне інформаційно-аналітичне забезпечення – основа успішної побудови системи стратегічних комунікацій та вчасного реагування для ухвалення рішень під час кризових ситуацій.

Нині актуальне питання належної організації нового механізму інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічних комунікацій у секторі безпеки й оборони України. На думку автора, зазначений важливий напрям роботи повинні виконувати спеціалісти окремого самостійного органу військового управління оборонного відомства, який призначений для координації, контролю й оцінювання реалізації стратегічних комунікацій у Міністерстві оборони України, міжвідомчої комунікації у сфері стратегічних комунікацій. Підрозділ має підпорядковуватися безпосередньо очільнику оборонного відомства. Фахівці зазначеного підрозділу мають щодня готувати та надавати керівництву отриману шляхом цілодобового моніторингу значущу інформацію для ухвалення відповідних системних рішень, готувати відповідні аналітичні звіти щодо окресленої заздалегідь тематики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Концепція стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України. *Міністерство оборони України*. URL: http://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/612_nm_2017.pdf (дата звернення: 19.01.2021).
2. Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України : Указ Президента України від 4 березня 2016 р. № 92/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016#Text> (дата звернення: 19.01.2021).
3. Дубов Д.В. Стратегічні комунікації: проблеми концептуалізації та практичної реалізації.

Стратегічні пріоритети : журнал. 2016. Вип. 4 (41). С. 9–23.

4. Основи стратегічних комунікацій у сфері забезпечення національної безпеки та оборони : навчальний посібник. Київ : Національний університет оборони України ім. Івана Черняхівського, 2020. С. 14–17. URL: <http://stratcom.nuou.org.ua> (дата звернення: 10.01.2021).

5. Попова Т.В., Ліпкан В.А. Стратегічні комунікації : словник. Київ : ФОП О.С. Ліпкан, 2016. 416 с.

6. Про затвердження Положення про Відділ координації стратегічних комунікацій та моніторингу, затв. наказом Міністерства оборони України від 18 липня 2019 р. № 390. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_390.pdf (дата звернення: 19.01.2021).